

ORGANITZACIÓ CONSTITUCIONAL DE L'ESTAT I FONTS DEL DRET

TEMA 9: LA CONSTITUCIÓ COM A FONT DE LES FONTS

1. RESUM DEL TEMA
2. CONCEPTES CLAU
3. CAS PRÀCTIC
4. MATERIALS ADDICIONALS

MARIBEL GONZÁLEZ PASCUAL

MARIO HERNÁNDEZ RAMOS

ÚLTIMA ACTUALITZACIÓ: 19/11/2010

Materials elaborats amb el finançament de: "Aplicació de les noves metodologies d'ensenyament i aprenentatge a l'anàlisi multidisciplinària de les fonts del dret" MQD 2008 MQD 00022, AGAUR.

LA CONSTITUCIÓ COM A FONT DE LES FONTS

Maribel González Pascual (UPF)
Mario Hernández Ramos (USAL)

Última actualització: 19/11/2010

La Constitució com a font de les fonts

- La Constitució com a font de les fonts.
- La Constitució com a font del Dret:
  - La Constitució com a norma d'eficàcia directa.
  - La reforma constitucional
  - El control judicial de la constitucionalitat de les lleis:
    - El recurs d'inconstitucionalitat.
    - La qüestió d'inconstitucionalitat.
- Els principis constitucionals d'articulació del sistema de fonts del dret:
  - principi de jerarquia;
  - principi de competència.

La Constitució com a font de les fonts

- Per la seva legitimitat i la seva funció
- Significat:
  - Condiciona la creació del dret
  - Estableix els actes normatius i les seves relacions
- Conseqüència
  - La Constitució és el mode d'**organitzar** el poder i **fonamentar la validesa de l'ordenament**, fa dependre la titularitat dels òrgans que exerceixen el poder de l'Estat als ciutadans i garanteix un àmbit exempt de l'acció del poder.

La Constitució com a font del Dret

- **Supremacia**
  - **Força passiva i activa**
  - **Garanties**
    - Reforma constitucional
    - TC o Tribunals ordinaris
  - **Directament aplicable**
    - Els Drets Fonamentals
    - Disposició Derogatòria
    - Interpretació conforme (el *favor legis*)

Reforma constitucional

- Protagonistes: Corts Generals i cos electoral.
- Revisió (art. 168 CE) ≠ reforma (art. 167 CE).
- **Iniciativa** (art. 166 CE):
  - Congrés, Senat, Assemblees Legislatives de les CC.AA.
  - Límits: no en temps de guerra o estats d'alarma, excepció i setge (art. 116 CE)
- **Revisió** (art. 168 CE):
  - Objecte: totalitat de la Constitució o que afecti al Títol Preliminar, al Capítol 2, Secció 1ª del Títol I o al Títol II.
  - Passes per la revisió:
    - 1º) Íter parlamentari:
      - a) Majoria de 2/3 de cada Cambra → dissolució de les Corts.
      - b) Noves Corts han de ratificar la revisió per majoria de 2/3 de ambdues Cambres.
    - 2º) Ratificació popular: sotmetiment de revisió a referèndum: obligatori.
- **Reforma** (art. 167 CE):
  - Objecte: parts de la CE que no han de ser revisades pel procediment de l'art. 168 CE.
  - Passes per la reforma:
    - 1º) Íter parlamentari: tres variants:
      - 1) Projecte aprovat per majoria de 3/5 de cada una de les Cambres.
      - 2) Si no hi ha acord entre ambdues → Comissió de composició paritària de Diputats i Senadors.
      - 3) Si cap de les 2 anteriors funciona → si el text hagués obtingut majoria absoluta del Senat, el Congrés, per majoria de 2/3, podrà aprovar la reforma.
    - 2º) Ratificació popular: referèndum facultatiu: si 1/10 part d'algunes de les Cambres el sol·licita.

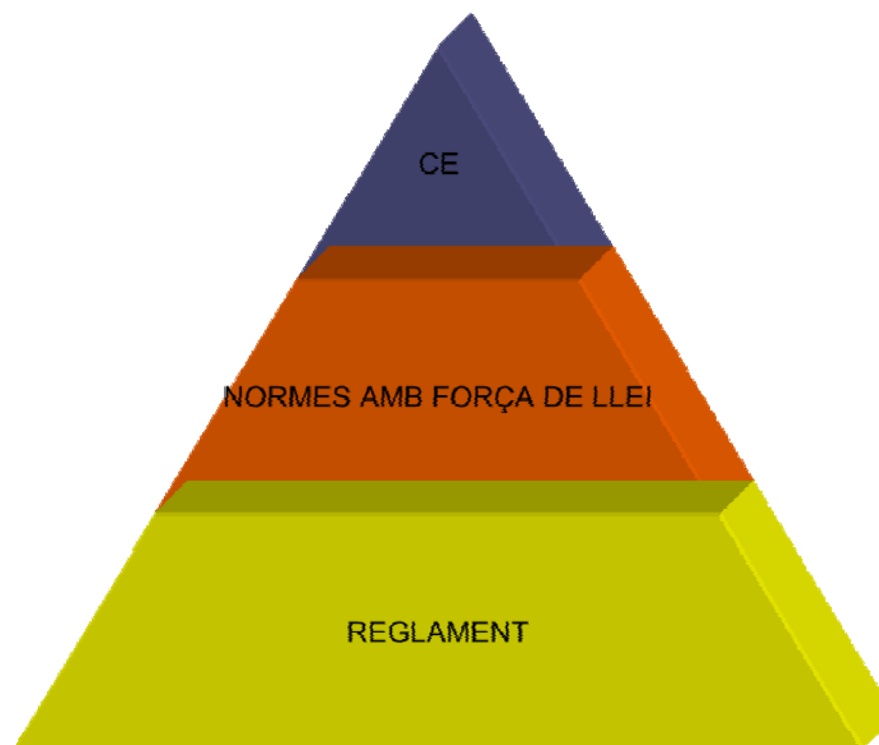

Control de constitucionalitat

- L'origen del control de constitucionalitat de la llei: el “control judicial nordamericà”: “El Federalista” i *Marbury v. Madison* (1803).
- La legitimitat de la justícia constitucional.
- Principals mecanismes:
  - Recurs d'inconstitucionalitat (remissió al tema relatiu al Tribunal Constitucional).
  - Qüestió d'inconstitucionalitat (remissió al tema relatiu al Tribunal Constitucional).

El principi de jerarquia

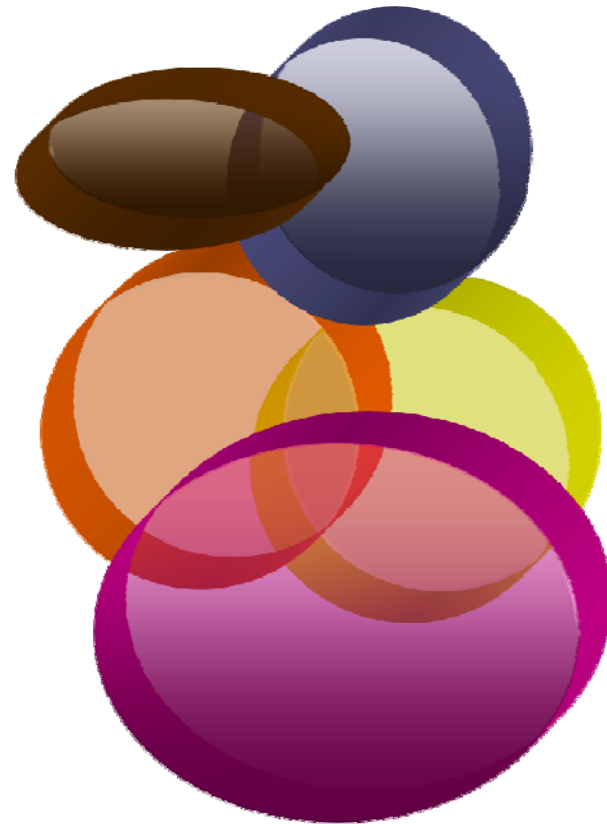
- Principi tradicional d'ordenació de les fonts
- Contingut: Força passiva i activa
- Actuació: intrasistema
- Límits al principi:
  - Els EEAA i l'art. 150 CE
  - L'obertura del sistema a l'exterior.

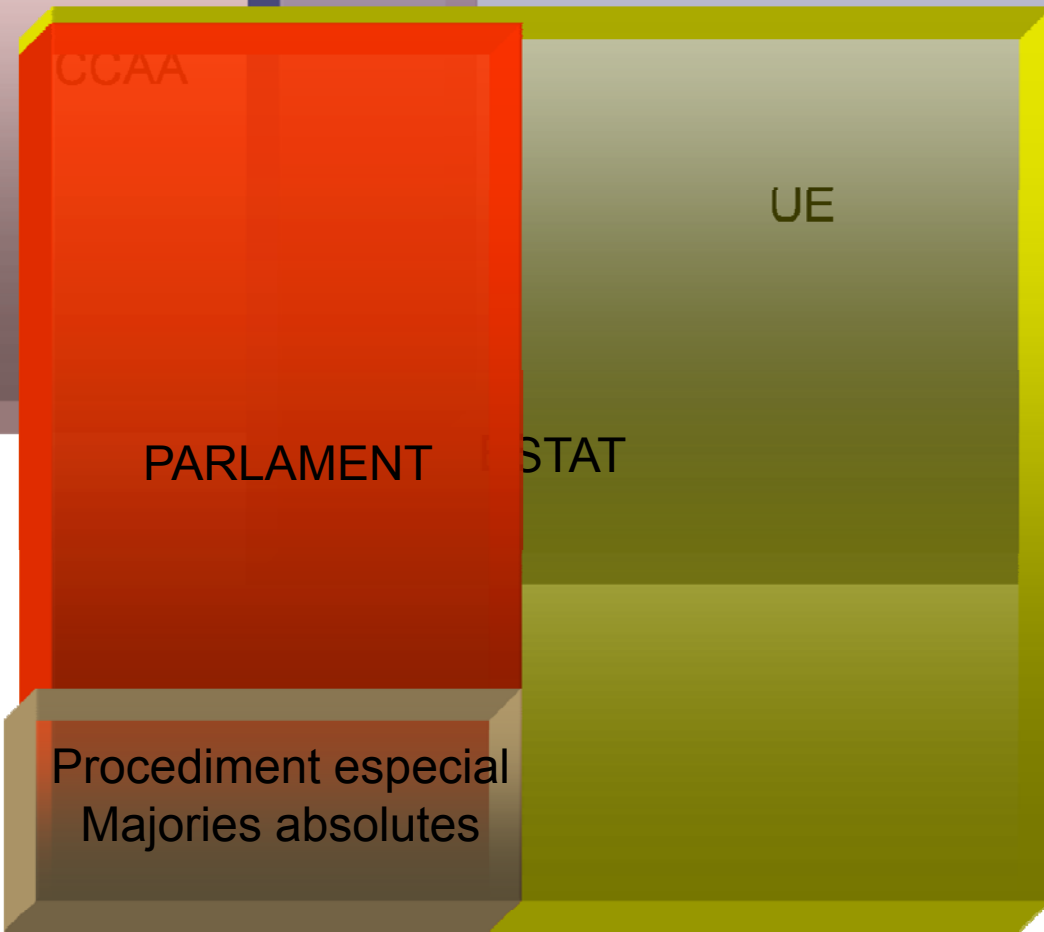
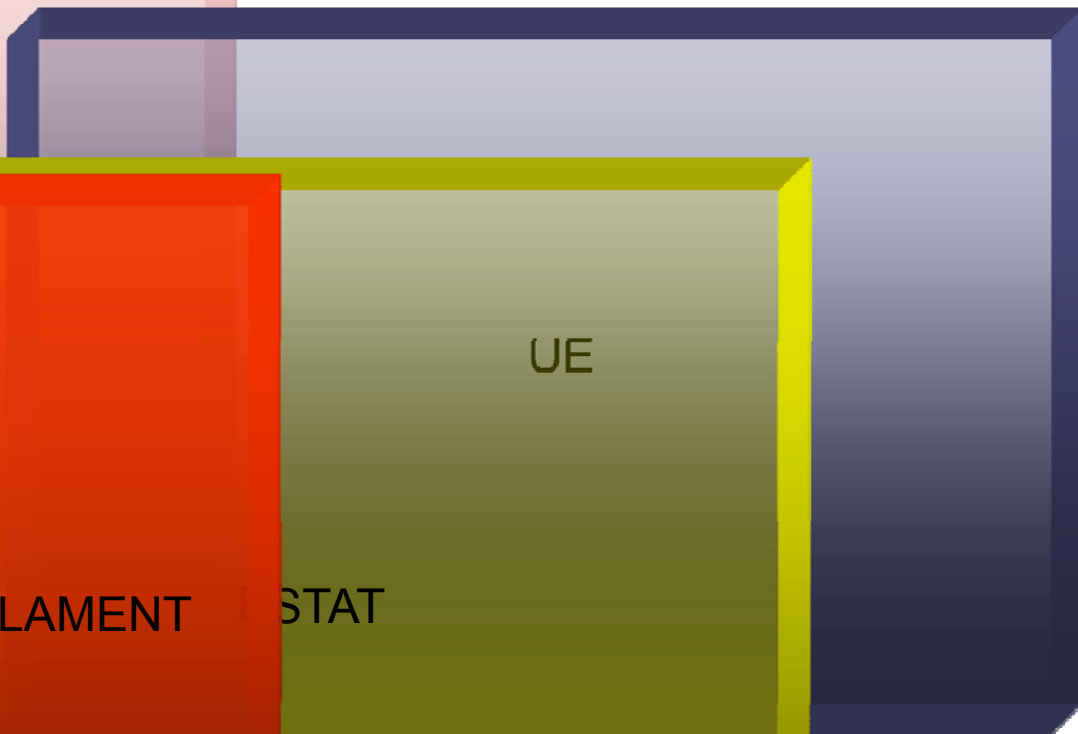
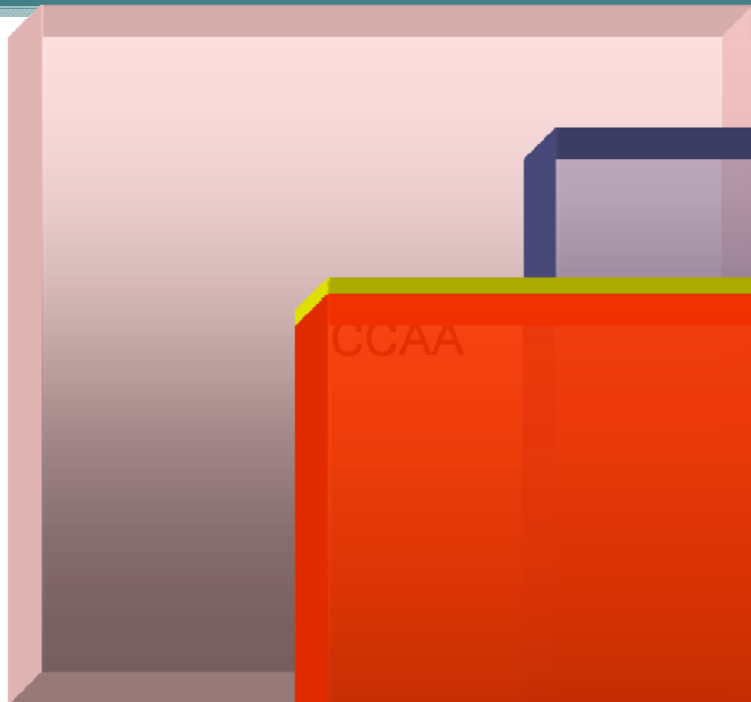

El principio de competencia

- Neix als sistemes federals: els seu àmbit s'ha estès
- Capacitat de determinació del:
  - Subsistema
  - Òrgan
  - Procediment: en sentit positiu o negatiu
- Conseqüència comuna: immunitat de l'àmbit de la norma

Criteri cronològic

- Norma posterior deroga norma anterior: criteri tradicional no sempre d'aplicació senzilla:
  - Derogació tàcita de les normes
- Garanties constitucionals del sistema. Art. 9.3 CE
  - Irretroactivitat normes restrictives de drets o sancionadores no favorables
  - Publicitat

ORGANITZACIÓ CONSTITUCIONAL DE L'ESTAT I FONTS DEL DRET

TEMA: LA CONSTITUCIÓ COM A FONT DE LES FONTS

CONCEPTES CLAU

FONT DEL DRET: Aquesta expressió fa referència a l'origen de les normes. Dintre d'aquest origen hi ha dues perspectives possibles. Per un costat, el de la procedència de la norma, que indica en última instància com es produeix el Dret o com es transformen les preferències socials en normes jurídiques. Aquest és el punt de vista de l'art. 1.1 del Codi Civil. Per un altre costat, des d'un plantejament constitucional, allò important és la legitimitat democràtica amb la que es produeix la norma.

PRINCIPI DE JERARQUIA: Criteri de resolució de conflictes entre normes pel que la norma superior prima sobre la inferior.

PRINCIPIO DE COMPETÈNCIA: Criteri de resolució de conflictes entre normes pel que la norma a la que se li ha atribuït regular una matèria concreta prima sobre una altra norma que no té atribuïda aquesta regulació.

EFICÀCIA DIRECTA DE LA CONSTITUCIÓ: Aquesta característica de la Constitució es refereix a que no és necessari cap altre tipus de desenvolupament perquè sigui aplicable, sinó que és vinculant tant pels ciutadans com pels poders públics sense intermediació del legislador.

CONTROL DE CONSTITUCIONALITAT: Examen portat a terme amb l'objecte de determinar si una determinada norma respecta o sobrepassa els límits establerts per la Constitució.

REFORMA CONSTITUCIONAL: Procediment pel que el poder constituent modifica el text constitucional per adequar-lo a la realitat i necessitats contemporànies demandades per quasi la totalitat del poble sobirà.

ORGANITZACIÓ CONSTITUCIONAL DE L'ESTAT I FONTS DEL DRET

TEMA: LA CONSTITUCIÓ COM A FONT DE LES FONTS

CAS PRÀCTIC

REFORMA CONSTITUCIONAL

- 1) Imagina que mitjançant un gran pacte d'Estat entre el Govern i el principal partit de l'oposició decideixen reformar l'art. 69 CE i altres articles relatius al Senat per modificar la funció i composició d'aquesta Cambra i convertir-la en una Cambra de representació territorial efectiva. A través de què procediment haurien de reformar l'art. 69 CE? Descriu les diverses fases del procediment de reforma.
- 2) Imagina que, a més a més de l'art. 69 CE, decideixen reformar l'ordre de la successió a la Corona per eliminar la preferència del baró. (art. 57.1 CE). A través de què procediment s'hauria de reformar? Descriu les diverses **fases del procediment** d'aquesta reforma.
- 3) Quines són les diferències principals entre els dos procediments pel que fa a la participació popular?
- 4) Imagina que el govern d'Extremadura es planteja reformar l'art. 3 CE, pel que s'estableix que "El castellà és la llengua oficial de l'Estat" i substituir-lo per l'afirmació "L'anglès és l'única llengua oficial de l'Estat". Podria el govern extremeny plantejar aquesta proposta? I un grup de ciutadans recolzats per més de 500.000 signatures? Alguna part de la CE no pot ser modificada?
- 5) Podria reformar-se la Constitució per eliminar el **dret a la llibertat d'expressió** (art. 20.1 CE)? Cap reconèixer l'existència de límits materials implícits a la reforma constitucional? Raona la resposta.

ORGANITZACIÓ CONSTITUCIONAL DE L'ESTAT I FONTS DEL DRET

TEMA: LA CONSTITUCIÓ COM A FONT DE LES FONTS

MATERIALS ADDICIONALS

1) BIBLIOGRAFIA

ALÁEZ CORRAL, B., *Los límites materiales a la reforma de la Constitución Española de 1978*, Madrid, 2000.

DE OTTO Y PARDO, I., *Derecho constitucional: sistema de fuentes*. Ariel, Barcelona, 1987, pp. 11- 101.

GARCÍA DE ENTERRÍA, E., *La Constitución como norma y el Tribunal Constitucional*, Civitas, reimpresión, 2001.

GARCIA DE ENTERRIA, E., “La Constitución como norma jurídica”, en *La Constitución española de 1978*, PREDIERI, A. y ENTERRIA, E. (Dir.), Civitas, Madrid, 1980, pp. 97- 160.

HESSE, K., *Escritos de Derecho Constitucional*, Madrid, 1983.

JELLINEK, G., *Reforma y mutación de la Constitución*, Madrid, 1991.

PÉREZ ROYO, J., “Un asignatura pendiente: la reforma de la Constitución”, *Revista Española de Derecho Constitucional*, nº 69 (2003).

PÉREZ ROYO, J., *Las fuentes del Derecho*, Tecnos, 1988.

PREDIERI, A., “El sistema de fuentes del Derecho”, en *La Constitución española de 1978*, PREDIERI, A. y ENTERRIA, E. (Dir.), Civitas, Madrid, 1980, pp. 161- 260

REQUEJO PAGÉS, J.L., *Sistemas normativos, constitución y ordenamiento: la Constitución como norma sobre aplicación de las normas*, Madrid, 1995.

Revista de Derecho Político, números 36 i 37 (1992) dedicats monogràficament a la reforma de la Constitució.

RODRÍGUEZ GAONA, R., *El control constitucional de la reforma a la Constitución*, Madrid, 2006.

RUBIO LLORENTE, F., “La Constitución como fuente del Derecho”, en *La Forma del Poder*, RUBIO LLORENTE, F., Madrid, 1993.

SANTAOLALLA LÓPEZ, F., “Consideraciones sobre la normatividad y superioridad de la Constitución”, *Teoría y Realidad Constitucional*, núm. 7, 2001.

VEGA GARCÍA, P. de, *La reforma constitucional y la problemática del poder constituyente*, Madrid, 1985.

2) NORMATIVA

C.E.

LOTG

Reglament del Congrés dels Diputats.

Reglament del Senat

3) JURISPRUDÈNCIA

STC 16/1982, de 28 d'abril (F.J. 1)

STC 77/1985, de 27 de juny (F.J. 3)

STC 76/1988, de 26 d'abril (F.J. 4)

STC 47/1990, de 20 de març (F.J. 4)